



Salvador Dalí
Oli sobre taula
51 x 41 cm
Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid

**Somni causat pel vol d'una abella al voltant
d'una magrana un segon abans de despertar, 1944**
*(One Second Before the Awakening from a Dream Provoked
by the Flight of a Bee Around a Pomegranate)¹*

01

Assessorament: **Antoni Pitxot**, director del Teatre-Museu Dalí,
i **Montse Aguer**, directora del Centre d'Estudis Dalinians
Text: **Anna Otero**, Centre d'Estudis Dalinians

**[...] I el fibló de l'abella fou el precursor de l'amor
per Gala - l'abella, la mel de la meva vida com a home [...]²**

INTRODUCCIÓ

Gràcies a la política de col·laboració que la Fundació Gala-Salvador Dalí manté amb altres institucions que conserven obra de Salvador Dalí, a les sales del Teatre-Museu de Figueres s'han pogut contemplar, de manera temporal, diverses obres del pintor, en préstec, com ara la *Metamorfosi de Narcís* o *La persistència de la memòria*. Aquest 2010 ens plau presentar l'oli *Somni causat pel vol d'una abella al voltant d'una magrana un segon abans de despertar*, 1944, propietat del Museu Thyssen-Bornemisza de Madrid. L'obra es podrà veure al Teatre-Museu Dalí, a Figueres, del 9 de febrer al 2 de maig del 2010.

Per aquest motiu, la Fundació Gala-Salvador Dalí ha elaborat un dossier i materials diversos de caire divulgatiu per analitzar i presentar una important obra del corpus dalinià.

1. OBRA

Descripció

Quan Gala explica a Dalí el somni que ha tingut sobre unes curioses imatges que es relacionen amb el vol d'una abella al voltant d'una magrana, l'artista no dubta a pintar *Somni causat pel vol d'una abella al voltant d'una magrana un segon abans de despertar*, 1944.³ El contingut de l'obra s'esdevé, una vegada més, en un paisatge de Portlligat, on convergeixen Gala, dues magranes, una gran escórpora, dos tigres, una escopeta-baioneta, una abella i un elefant amb llargues potes d'insecte. Tots aquests elements, presentats de manera que podríem qualificar de seqüència cinematogràfica, formen part del somni d'una voluptuosa i relaxada Gala que roman aliena als estranys esdeveniments del seu voltant. L'explicació de l'obra, segons indica el mateix títol, parteix de l'abella que ronda una petita magrana situada en primer pla. Aquesta magrana és també la que dona el tret de sortida al somni de Gala, pintat a la meitat superior de l'oli.



Si parem atenció, veurem com cap dels objectes que apareixen en l'obra es toquen: tot flota, tot es manté en suspensió. El quadre-somni és la fotografia d'un precís instant congelat, perfectament pintat a mà.

Context de l'obra

Dalí pinta *Somni causat pel vol d'una abella...* en un moment d'*impasse* històric i encreuament d'estils: la II Guerra Mundial és a punt d'acabar i un art americà propi està emergint. És l'any 1944, moment d'eclosió de la creativitat daliniana, que coincideix amb el punt àlgid de la seva etapa americana (1940-1948). Dalí arriba als Estats Units l'any 1940, definint ja aleshores les seves intencions d'esdevenir ric i famós. Durant l'estada al nou continent, Dalí consolida el seu personatge, s'endinsa en diversos projectes (decorats de teatre, ballet i òpera, guions de pel·lícules, il·lustracions per a llibres, disseny de joies, vestits, projectes fotogràfics...) i es relaciona amb magnats i gent influent que el posicionen socialment.

El 1944 és un any en què Dalí produeix molt: dissenya anuncis de mitges per a la casa Bryans, anuncis de perfum, pintallavis i altres productes per a Elsa Schiaparelli i també corbates per a

³ TAYLOR, M. (2004). «Sueño causado por el revoloteo de una abeja en torno a una granada, un segundo antes de despertar, 1944». A: *Dalí*. [Milà]: Bompiani, p. 334

la marca McCurrach. Col·labora amb articles i il·lustracions en diverses revistes i el mes de juny publica la seva única novel·la, *Rostres ocults*. A la fi de l'estiu firma el contracte que el portarà a crear l'escena onírica de la pel·lícula *Recorda*, d'Alfred Hitchcock, estrenada l'any 1945. Durant l'últim trimestre del 1944 elabora el decorat per a l'obra de teatre *Sentimental Colloquy* (Col·loqui sentimental), i també crea el llibret, els vestits i els decorats per al ballet *Tristany foll*.

2. SALVADOR DALÍ

Context històric a Europa i als Estats Units

Amb l'esclat de la II Guerra Mundial, l'escena artística, tant europea com americana, experimenta un canvi bruscat. Entre els exiliats que fugen d'una Europa en conflicte, hi ha molts artistes que trien els Estats Units com a país d'acollida. Aquest moviment migratori provoca que Europa romangui bastant òrfena d'artistes mentre els Estats Units es van definint com a potència en matèria artística. El nou continent absorbeix intel·lectuals transatlàntics tot celebrant l'aparició d'un art americà modern propi: l'expressionisme abstracte. Dalí pinta *Somni causat pel vol d'una abella...* en el moment que el surrealisme dels exiliats coexisteix amb l'aparició de l'expressionisme abstracte. És una època de gran agitació artística, un moment de síntesi entre abstracció i surrealisme, i de creació de la futura Escola de Nova York on despenen noms com Mark Rothko, Jackson Pollock, Bazziotes o Motherwell. Dalí no participa a nivell artístic en aquesta transició pictòrica, és a dir, no forma part de cap moviment sinó que roman fidel al seu propi estil. No es produeix un trencament estilístic a la seva obra per acostar-se a l'expressionisme abstracte, com tampoc no estableix forts lligams personals amb els artistes exiliats. Dalí, mantenint el seu esperit rebel i provocatiu, rebateja la seva pintura reclamant un retorn al classicisme i fent ús d'un realisme fotogràfic. Tal i com s'observa a *Somni causat pel vol d'una abella...*, el preciosisme pictòric és evident, ja que segons Dalí la pintura és una «fotografia» a mà i en colors de la «irracionalitat concreta» i del món imaginatiu en general.⁴



Davant aquest magma de tendències, enrenou i canvis, Dalí dialoga amb *l'American Way of Life* fent ús dels recursos publicitaris i promocionals que tan bé han acabat definint la cultura nord-americana. Dalí treu profit de l'etapa americana per acabar de construir el personatge de Salvador Dalí que li donarà reconeixement universal.

Influències artístiques

L'abril del 1941, tres anys abans de pintar *Somni causat pel vol d'una abella...*, durant una exposició a la Julien Levy Gallery de Nova York Dalí anuncia que la seva pintura esdevindrà un retorn a «l'època clàssica». Quan fa pocs mesos que s'ha establert al país americà, Dalí busca inspiració i un nou model pictòric en la proporció i harmonia del renaixement italià, fet que no suposa una ruptura estilística sinó més aviat un allunyament de l'entorn surrealista:

«La meua glòria surrealista no valia res. Havia d'incorporar el surrealisme en la tradició. La meua imaginació havia de tornar a ésser clàssica. Tenia davant meu una obra a complir, per a la qual no n'hi hauria prou amb la resta de la meua vida. Gala em va fer creure en aquesta missió.»⁵

⁴. DALÍ, S. (2003). *Darreres modes d'excitació intel·lectual per a l'estiu del 1934*. A: Obra completa. Barcelona; [Figueres]: Ediciones Destino; Fundació Gala-Salvador Dalí, vol. 4, Assaig, p. 369

⁵. DALÍ, S. (2003). *La vida secreta de Salvador Dalí*. A: Obra completa. Barcelona; [Figueres]: Ediciones Destino; Fundació Gala-Salvador Dalí, vol. 1, Escrits autobiogràfics, p. 819

Visualment no hi ha un trencament d'estil a la seva obra sinó una reutilització i un aprofitament de certs elements: el paisatge n'és el millor exemple.

La relació amb el món de la cultura de masses és molt present a la pintura daliniana dels anys quaranta. Allò quotidià, utilitzat i reclamat pel gran públic, esdevé una gran font d'inspiració per a Salvador Dalí. L'any 1943 ja pinta una ampolla de Coca-Cola en l'oli *Poesia d'Amèrica* tot avançant-se a la iconografia del Pop Art. Els tigres de *Somni causat pel vol d'una abella...* s'inspiren en els que apareixen als cartells del circ americà Ringling Barnum Bailey Circus. D'aquesta manera queda exemplificat el mètode de treball d'un gran artista-observador que absorbeix i filtra el seu entorn tot pintant els seus quadres com si fossin fotografies acolorides a mà, aconseguint així una assimilació de la imatge fotogràfica amb la pintura.

Dalí es beneficia d'aquest moment mediàtic per captar l'atenció dels mitjans de comunicació mentre treballa i explora altres suports que no són les teles tradicionals. Aquesta multitud d'opcions que Dalí explora: nous suports, funció artística de la imatgeria popular, reivindicació d'un classicisme a destemps..., anticipen molts aspectes de l'art contemporani. Podem veure certes connotacions dalinianes en artistes com Andy Warhol, Roy Lichtenstein o Jeff Koons.

3. INTERPRETACIÓ

Paisatge

El paisatge de *Somni causat pel vol d'una abella...* és potser l'element més reconeixible de l'oli, ja que correspon a l'entorn immediat i omnipresent de Dalí. Tot i ser d'allò més real, els paisatges que Dalí pinta a la dècada dels quaranta són fruit de la imaginació, dels somnis i dels records; l'artista viu ininterrompudament durant un període de vuit anys als Estats Units (1940-1948), molt lluny de l'Empordà.



El personatge de Gala resta estirat en una plataforma rocosa que flota sobre el mar. El penya-segat a la banda dreta ens recorda els que Dalí pinta durant els anys trenta i que, de fet, continuarà pintant. Unes branques d'olivera decoren el cim de la roca i esdevenen l'única vegetació de la pintura. El blau del mar i el del cel queden separats pels primers raigs de llum del dia, que coincideixen amb el moment d'*un segon abans de despertar*; és a trenc d'alba i veiem com la lluna encara es resisteix a marxar.

En moltes de les pintures de l'època americana (1940-1948), el paisatge obté un fort protagonisme. L'estreta i íntima relació que Dalí estableix amb l'entorn mediterrani s'acaba convertint en una prolongació d'ell mateix; el paisatge de Cadaqués/Portlligat/Cap de Creus i Dalí són indissociables. En els seus escrits, Dalí reconeix la preeminència del paisatge en la seva creació:

«[...] En tinc prou amb tancar els ulls per reviure, intactes, aquells paisatges, aquelles imatges, i aleshores inicio el més estrany dels diàlegs amb mi mateix. Les roques, els pujols del Cap de Creus pateixen una metamorfosi permanent. Cadascun és un suggeriment que permet imaginar, espontàniament, una àliga, un camell, un gall, un lleó, una dona... Però si un arriba per mar, conforme s'acosta el simbolisme no deixa d'evolucionar, de transformar-se. El simulacre és continu.

L'ocell esdevé fera i després, au de corral. Vius en un miracle constant... Però en desembarcar, trepitgem roca, una roca dura, compacta, nua, impecable..., després d'haver estat vivint un miratge.»⁶

Magrana

El somni de Gala, que és causat pel vol d'una abella al voltant d'una magrana, comença amb la magrana esberlada que perd un parell de grans al mar per esdevenir els futurs magraners que Gala planta a la casa de Portlligat. La magrana és una fruita de tardor de molta tradició mediterrània i que tant es relaciona amb la religió cristiana simbolitzant l'amor, la resurrecció, la vida eterna i la fertilitat, com amb la mitologia grega, entre d'altres. És una fruita de dolçor malèfica amb múltiples significats i que tant és origen com causa del que succeeix en el quadre.

En aquest oli, de la magrana en surt una escòrpora que deixa la fruita oberta en forma de cor. L'any 1949, quan Dalí s'endinsa en el món del disseny de joies, utilitza la semblança de forma de cor de la magrana trencada per convertir-la en un «Cor de magrana» d'or, robins i diamants.

Escòrpora

El peix expulsat per la magrana és una escòrpora, un tipus de peix que es troba en el mar Mediterrani. Durant el dia l'escòrpora tendeix a restar immòbil entre les roques, i de nit surt a buscar menjar. A causa del mimetisme de la seva coloració resulta difícil de reconèixer-la. A pesar d'aquesta invisibilitat, l'escòrpora controla tot el que succeeix al seu voltant amb els seus grans ulls. Tal i com podem observar a l'oli, l'escòrpora desplega la verinosa aleta dorsal quan el perill s'acosta; tot seguit, procedeix a empassar-se la presa amb la seva boca enorme. L'escòrpora és un peix caçador que despista per l'aparent tranquil·litat, i les seves víctimes no reaccionen a temps al seu atac.



Dalí pinta una escòrpora agressiva en el precís moment que aspira un tigre, animal que és a temps d'alliberar un segon tigre per la boca, com si d'un eco d'ell mateix es tractés.

Tigres

A la part central del somni, dos tigres agressius estan a punt d'atacar Gala. Aquests animals salvatges mantenen una gran similitud amb els tigres que surten representats als cartells publicitaris de la companyia circense americana Ringling Barnun Bailey Circus. Si es té en consideració que l'espectacle del circ ja compta amb una gran tradició en el moment que Dalí arriba als Estats Units l'any 1940, no és agosarat afirmar que l'artista pogué veure aquesta imatge reproduïda per tot el país anunciant properes funcions. En aquest sentit, Dalí s'inspira en la imatgeria popular del circ per despertar Gala del seu son. De fet, no és el rugit dels tigres sinó l'escopeta-baioneta, tot emulant el fibló d'abella, la responsable d'estar a punt de torbar el son plaent.

Elefant

El tema del somni es fa palès també a partir de la figura de l'elefant de potes llargues, animal que Dalí incorpora a la seva iconografia al principi de la dècada dels quaranta. Per crear l'estètica d'aquest elefant-insecte portador d'un obelisc, Dalí s'inspira en l'escultura del *Pulcino*

6. DALÍ, S. (2003). *Confessions inconfessables*. A: Obra completa. Barcelona; [Figueres]: Ediciones Destino; Fundació Gala-Salvador Dalí, vol. 2, Escrits autobiogràfics, p. 459

della Minerva, un elefant dissenyat per l'escultor Bernini el s. XVII, situat a l'entrada de l'església de Santa Maria sopra Minerva de Roma. Amb el *Pulcino della Minerva*, Bernini recrea l'estètica d'un elefant que porta un obelisc egipci del s. VI aC sobre l'esquena. Curiosament, aquesta escultura italiana manté similituds amb la imatge d'un elefant que il·lustra la novel·la renaixentista *Hypnerotomachia Poliphili* (1499). El somni és una part molt important d'aquesta novel·la i l'elefant portador de l'obelisc precisament apareix a la part del son, tal i com Dalí ho representa en el seu quadre. Dalí, doncs, pren l'elefant berninià, que alhora té origen en un somni renaixentista, i el dalinitza tot allargant-li les potes. En certa manera, amb la recreació d'aquest elefant Dalí ens fa partícips d'una de les moltes metamorfosis que succeeixen a les seves obres.

Quan Dalí pinta aquesta obra té clar que vol esdevenir un pintor clàssic, d'aquí el seu interès pel renaixement italià i, en aquest sentit, també és lògica la relació que estableix amb la literatura d'aquesta època. L'ús d'un elefant distorsionat, que en el renaixement ja forma part d'un somni, ens ajuda encara més a entendre que ens trobem davant un món oníric i irreal: estem formant part del somni de Gala.

Gala

La figura de Gala, la somniadora del quadre, lleugerament idealitzada, se'ns presenta adormida i seductora. *Somni causat pel vol d'una abella...* és un dels pocs quadres on veiem la musa de Dalí completament nua. L'any 1949 Dalí torna a despullar Gala a *Leda atòmica*, un quadre que manté certs paral·lelismes amb el que aquí ens ocupa: un Dalí-cigne sedueix Gala de la mateixa manera que uns tigres s'hi apropen violentament. Ambdues estan en un pedestal envoltades per l'inconfusible paisatge del Mediterrani; resten en total suspensió. A *Leda atòmica* Gala dialoga amb el cigne; en canvi, en el *Somni causat pel vol d'una abella...* la placidesa de Gala contrasta amb la violència dels felins. Dues immenses gotes d'aigua situades al racó inferior dret del quadre, que ens recorden la forma d'un ou, apareixen a totes dues obres.

06



Molt a prop de la figura exuberant de Gala, i evocant la fertilitat femenina, hi ha la petita magrana i l'abella causants del somni. L'ombra que aquesta magrana projecta sobre la roca ens recorda la forma d'un cor, clara referència a l'amor que Dalí sent envers la seva musa.

La importància de l'abella rau en la seva petitesa, en el seu protagonisme en el títol i en ser la provocadora de les accions que reflecteix aquest oli. Fins i tot, Dalí compara aquest insecte amb Gala:

«voleia com una abella, que és també un dels noms que li he posat, perquè com una abella em duu els olis, tots els medis, i és així que trobo el rusc pentagonal del meu estudi omplert de tots els pól·lens que el pintor, a cada moment del dia, necessita poder teixir en la mel integral de la seva obra».⁷

7. DALÍ, S. (2003). *50 secrets màgics per pintar*. A: Obra completa. Barcelona; [Figueres]: Ediciones Destino; Fundació Gala-Salvador Dalí, vol. 5, Assaig, p. 148-149

Somnis

El moment precís pintat per Dalí en el *Somni causat pel vol d'una abella...* és justament el d'un segon abans que Gala es desperti i sigui atacada per un somni compost per una escopeta-baioneta precedida per dos tigres, un d'ells absorbit per una escòrpora que al seu torn ha estat expulsada d'una magrana esberlada. Amb aquesta desfilada d'accions oníriques, Dalí deixa entreveure que el surrealisme i el psicoanalista Sigmund Freud encara són presents a la iconografia de la seva obra: la lliure associació d'imatges ha de conduir el pensament inconscient cap a la consciència. Com a espectadors del quadre esdevenim, de manera involuntària, interpretadors de somnis. Amb *Somni causat pel vol d'una abella...*, Dalí vol compartir amb l'espectador-interpretador un moment del subconscient de Gala que alhora ha estat interpretat per ell mateix mitjançant els pinzells.

El somni ha estat un tema que sempre ha fascinat Dalí, de ben jove ja en fa menció en el seu diari de joventut:

«Fa un dia tot rúfol com ahir. Però em trobo bé i em llevo. He passat una nit deliciosa. El somni és una cosa que m'agrada molt. I acostumo a passar nits de somnis extraordinaris i deliciosos, que no explico perquè em fugen tots els detalls de la memòria.»⁸

Tot i la llunyania dels anys més marcadament surrealistes (dècada dels trenta), els somnis continuaran essent un tema recurrent en Dalí durant tota la seva trajectòria artística. El mateix any 1944, quan pinta *Somni causat pel vol d'una abella...*, rep l'encàrrec de dissenyar una escena onírica per a la pel·lícula *Recorda*, d'Alfred Hitchcock. Dalí confessa a la premsa de l'època que somia principalment fent ús del color gris, tot i que un parell de vegades al mes, encara que no és un bon senyal, somia en color. I és com a especialista en somnis que la revista *Life* encarrega a Dalí un text sobre un malson. El titula «Viatge de malson» i narra el recorregut que ha de fer de Nova York a San Francisco en tren, trajecte durant el qual les seves pors i les seves angoixes per combatre els aspectes pràctics de la vida es fan palesos. Dalí comença l'article confessant que:

«de nit sempre somnio coses extremament agradables, i és precisament quan estic del tot despert, a plena llum del dia i en contacte amb la vida quotidiana, que sempre s'han produït els meus malsons més al·lucinants.»⁹



⁸. DALÍ, S. (2003). *Un Diari 1919-1920: les meves impressions i records íntims*. A: Obra completa. Barcelona; [Figueres]: Ediciones Destino; Fundació Gala-Salvador Dalí, vol. 1, Escrits autobiogràfics, p. 196

⁹. DALÍ, S. (2003). *Viatge de malson*. A: Obra completa. Barcelona; [Figueres]: Ediciones Destino; Fundació Gala-Salvador Dalí, vol. 4, Escrits autobiogràfics, p. 514

ANNEX

Producció daliniana de l'any 1944

Febrer:

Anunci «Golden Arrow Toiletries, John Frederics» a la revista *Vogue*, 01/02/1944.
Article «Dream vs. Reality» (Somni vs. realitat) a la revista *Vogue*, amb dibuixos de Dalí per anunciar vestits d'Henri Bendel, Garfinckel's i L. S. Ayres, 15/02/1944.

Març:

Anunci «The 4 oils of Schiaparelli "Shocking Radiance"» a la revista *Harper's Bazaar*, 03/1944.
Anunci «Golden Arrow Toiletries, John Frederics» a la revista *Harper's Bazaar*, 03/1944.
Article «Viatge de malson» de Salvador Dalí publicat a la revista *Life*, 06/03/1944.
Article escrit i il·lustrat per Salvador Dalí «Uncovering Hidden Faces» (Desvelant Rostres ocults) a la revista *Town & Country*, 03/1944.

Abril:

Disseny de la coberta de la revista *Vogue*, 01/04/1944.
Anunci «Golden Arrow Toiletries, John Frederics» a la revista *Vogue*, 01/04/1944.

Maig:

Anunci «Schiaparelli Red "Shocking Radiance"» a la revista *Vogue*, 15/05/1944.
Anunci «Bryan Hosiery», a la revista *Vogue*, 15/05/1944.



Juny:

Es publica *Rostres ocults*, la primera i única novel·la de Salvador Dalí, de la qual dissenya la coberta.

Juliol:

Anunci «The 4 oils of Schiaparelli "Shocking Radiance"» a la revista *Harper's Bazaar*, 07/1944.

Agost:

Firma un contracte per realitzar l'escena onírica de la pel·lícula *Recorda*, d'Alfred Hitchcock.

Setembre:

Anunci [Bryans Hosiery] a la revista *Vogue*, 01/09/1944.
Anunci «Give Ties with Personality» de corbates dissenyades per Salvador Dalí, a la revista *Times*, 17/09/1944.
Anunci «The 4 oils of Schiaparelli "Shocking Radiance"» a la revista *Art News*, 09/1944.

Octubre:

Anunci «Men's Ties by Salvador Dali» de corbates dissenyades per Salvador Dalí, al diari *Union Morning*, 03/10/1944.
Anunci [Bryans Hosiery] a la revista *Vogue*, 15/10/1944.
Dissenya els decorats per al ballet *Sentimental Colloquy* (Col·loqui sentimental), que s'estrena a l'International Theatre de Nova York, 30/10/1944.
Anunci de corbates [Mc Currach Ties] dissenyades per Salvador Dalí, a la revista *Esquire: the magazine for men*, 10/1944.

Novembre:

Pinta «The Seven Lively Arts» encarregats per Billy Rose per al Teatre Ziegfield de Nova York.

Anunci «A Red Heart Decorated by Dali» a la revista *Harper's Bazaar*, 11/1944.

Crea un pòster sobre la sífilis, que presenta en una exposició organitzada per Elsa Schiaparelli a les Wildestein Galleries de Nova York, 06/11/1944.

Anunci «Vogue» a la revista *Women's Wear*, 16/11/1944.

Desembre:

Dissenya els decorats, vestits i fullets per al ballet *Tristany foll*, que s'estrena a l'International Theatre de Nova York amb el Ballet Internacional, 15/12/1944.

Article «Crazy... like a Fox» (Boig... com una guineu) de Mel Heimer publicat a *New York Journal American* i il·lustrat per Salvador Dalí amb el dibuix *Hollywood*, 02/12/1944.

Anunci «Bryan Hosiery» a la revista *Art News Annual*, 12/1944.

Anunci «Salvador Dali designs ties» de corbates dissenyades per Salvador Dalí, al diari *New York Sun*, 06/12/1944.



Somni causat pel vol d'una abella al voltant d'una magrana, un segon abans de despertar, 1944

ESTUDI TÈCNIC DELS DIBUIXOS PREPARATORIS

Irene Civil, Dept. de Conservació i Restauració
de la Fundació Gala-Salvador Dalí

La Fundació Dalí conserva una gran quantitat de dibuixos preparatoris de les obres de Dalí, que constitueixen una important font de informació sobre el procés creador i el mètode de treball de l'artista, així com sobre les tècniques i materials que utilitzava. En el cas de *Somni causat pel vol d'una abella...* la Fundació té en els seus fons un esbós a llapis i carbonet sobre paper vegetal de la composició central de l'obra, on Dalí ressalta les diagonals en creu que formen les figures (Fig. 1). En canvi, l'artista realitza uns croquis esquemàtics, tènueament a llapis, de les roques de la part dreta del quadre i de la figura de Gala aprofitant la pàgina d'un llibre que tracta de geometria, de 1938, *Essai sur le rythme* (Fig. 2). En un full de bloc de dibuix, s'hi veu el perfil de la silueta estirada de Gala, esbossada a llapis de manera ràpida i solta (Fig. 3). I finalment, l'estudi preliminar més acabat de la figura de Gala somniant és el dibuix a llapis sobre paper Fabriano, que es presenta a l'exposició juntament amb la pintura final (Fig. 4). Molt probablement, aquest dibuix preparatori de la imatge principal serà la base que l'artista farà servir per traslladar-la a la taula.



A més dels seus dibuixos preliminars, Dalí recupera motius de pintures anteriors, o reutilitza dissenys extrets de revistes i altres suports provinents de la cultura de masses, com ara el tigre d'un anunci de circ o l'elefant d'una fotografia que il·lustra un llibre sobre el regne animal i que Dalí ressegueix a tinta (Fig. 6). Quan ja té la imatge definida, sigui d'un seu dibuix preparatori o de la foto d'un cartell, l'ha de transferir a la superfície final de la taula. Dalí explica el seu mètode de traspàs al seu tractat sobre pintura *50 Secrets Màgics per Pintar*, mètode que consisteix bàsicament en la utilització d'una làmina plàstica transparent intermèdia pensada per calcar i transportar la imatge a la taula. A la Fundació Dalí es conserven dues d'aquestes làmines plàstiques: l'una amb la imatge del tigre central de l'obra (Fig. 5) i l'altra amb la imatge de l'elefant (Fig. 7).



FIG. 1



FIG. 2



FIG. 3



FIG. 4



FIG. 5



FIG. 6



FIG. 7